

որ հնազանդական ժողովը անպատճառ լինելու է այս տարվայ սեպտեմբեր ամսին:

Պ. Ա. Թուխմանյանի դատախազութիւնը Վերսալի քաղաքում մասին, որ պետք է լինէր չարախօսութեամբ 23-ին, յետագային մի օրով օրվայ: Մենք կը յայտնենք մեր ընթերցողներին թէ երբ կը լինի այդ դատախազութիւնը:

Արժանաւատ աղբիւրից մեզ հաղորդում են, որ անցեալ տարի Անդրկովկասեան երկաթուղու նաւթային բաժնի (Բաքու—Բալթիկ) երկնակութիւնը պատճառեց նրա ընկերութեանը 35 հազար ռուբլ փաստ ցայտնի է, որ այս ճանապարհների եկամուտը ապահոված է տէրութեան կողմից և այս փաստը իր ծանրութեամբ ընկնում է նրա գանձարանի վրա: Այս հանգամանքը միայն մտքի առաջ ունենալով, շատ ժամանակ չէ որ տեղային երկաթուղու կառավարչական վերահսկողութիւնը ներկայացրել էր ճանապարհային հաղորդակցութեան նախարարութեանը այն նախագիծը թէ ապագայում այդ փաստերին վերջ դնելու համար անհրաժեշտ է նախ քան բարձրացնել բեռնակրութեան գինը մինչև 1/10 կօպ. պօղ զեւրստից, առանց մի որ և իցէ բեռների տարբերութեան: Երկրորդ թիւը տալ ընկերութեանը առանձին 1/8 կօպ. ամեն մէկ պուղից բեռնակրութեան և դատարկելու համար բացի նախից, որը կարող են և իրանք, ուղարկողները, բեռնել ու դատարկել: Իսկ երբ ուղարկողները այս անկողաց բանացնեն ընկերութեան կարասիքը, պիտի վճարեն ամեն մէկ պուղից ըստ համաձայնութեան—մինչև 1/8 կօպ. և ոչ աւելի: Արեւմտեան երկաթուղու ընկերութեան գինը պիտի բարձրանա 1/45 մինչև 1/10 կօպ. Նախարարութիւնը, որպէս և հարկաւոր էր սպասելու, այս առաջարկութիւնը մերժեց, որովհետեւ այդքան բարձր տարիքը (1/10 կօպ.) նախի համար չէր կարող վատ ազդեցութիւն չունենալ նրա վաճառահանութեան վրա: Ան ծովի եզերքում և կարող էր տակաւին խանգարել մեր, այս տարի սկզբնաւորած, յարակցութիւնները: Վերանայելի հետ, որը, իր մէջ նախի գործարաններ կառուցանելու համար, քանի միլիոն պուղ յանձնարարութիւններ է արել Անդրկովկասում նախի վերաբերմամբ: Բացի այդ ամենը նախը, որպէս նոր ճիւղ մեր վաճառահանութեան, պահանջում է ամեն տեսակ խրախուսանք և դիւրութիւն:

Մեզ գրում են Ս. Պետրոպոլիտից: Աղափրեան Վրիդոր սրբազան եպիսկոպոսն այստեղ գալու պատճառը ոմանք մեկնում են՝ որպէս թէ Լեւոնիանի ճանապարհի և թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի համար վարժապետներ է որոնելու, իսկ ոմանք ասում են թէ՝ սրբազանը յանձնարարութիւն ունի Լեւոնիանի կողմից հայի տեսնելու յայտնի հայ վախճառուի հետ և սրա ձեռքից Լեւոնիանի փողերն ազատելու... Լա է

տեմ. երբ սուպ պատուիրեմ չբէլ մուխիս աւում եմ, որ եթէ չեմ սխալվում, նշանակում է առանց ճանճի. որովհետեւ թիֆլիսի ճաշարաններում սուպը ձմեռը մտով, իսկ ամառը ճանճիով են պատրաստում, շատ կարելի է տեսնազդիւտութեան մի նոր եղանակ է. թիֆլիսում ապրուստը թանգ լինելուն պատճառաւ ծանր ծախքերի դէմ դնելու համար տնտեսազդիւտութեամբ հաւասարակշռութիւնը պահպանում են, օրինակ, բենեֆիտ ունեցող դերասանին փոխանակ եւրոպական մուգիկայով ընդունելութիւն անելու մի նոր խնայողական միջոց են գտել, այն է— դափուլ, դուռնա, դիմալիպտոս:

Անցեալ օր, դէս ու գէն գնամ, ման գամ, մի նոր նիւթ ճարմած ասացի (ես չեմ ուրիշ դարձ չունեմ): Միխայէլեան կամօյի միւս կողմը անցկացայ, և սկսայ բոլորովին անծանօթ փողոցներում պատահմամբ պտոյտներ անել. չը գիտեմ ինչպէս պատահեց, տեսայ որ գետի եզերքն եմ հասել, այնտեղ այնպիսի մի նիւթ գտայ որ քիչ մնաց, լրագրաց խառն լուրերի կարգը ես ինքս նիւթ պիտի դառնայի հետեւալ տողերով: «Այս առաւօտ կուր գետի ափում ձկնորսները մի մարդու գիակ գտան, որ չները խաճինով սպանել էին, սպանվածի գրպանից դուրս հանված թղթերից խնայվեց որ «Մշակ» լրագրի ֆելիետոն գրող Վլադիմիր Երեմյանը: Ոստիկանութիւնը չնեղի հետք գտնելու համար ազգու միջոցներ ի գործ դրած է»:

ուշ քան թէ երբեք.—մնում է մեզ աւելացնելու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՍՏՐՈ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Լիօնից «Presse» լրագրին հաղորդում են մայիսի 8-ից, որ այդտեղ պոլիցիան կառավարեց մի արուեստաւորին, որ կայնում էր պատերի վրա յիշատիւտական պրօպագանդաներ:

«Չաս» լրագրը իր մայիսի 8-ի առաջնորդող յօդուածում յանդիմանում է ռուս ժողովուրդը իր վարմունքի պատճառով հրեաների դէմ, որոնց դէմ յարուցված հալածանքը հարաւից հետոհետ տարածվում է դէպի հիւսիս և աւելի սպառնալի է դառնում: Լրագիրը մատնացոյց է անում այն բարեկամական յարաբերութիւնների վրա, որոնք կան ինչհայեցիկ և հրեաների մէջ և զարմացած հարցնում է ի՞նչի տան և ինչերորդ դարի եւրօպան, ի՞նչի «չը» բեռնան համաշխարհային միութիւնը՝ սառնասիրտ կերպով նայում են հրեաների հալածման վրա Ռուսաստանում, այն ինչ, մի քանի տարի առաջ Ռուսիայի հրեաների դրութիւնը դարձել էր ընդհանուր եւրօպական խնդիր:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Մարտի մէջ կատարված յայտնի ցոյցի առիթով ռուսաց հիւպատոսի դէմ, Բարտիսի Սենտ-Լիւր յայտնեց ռուսաց դեսպան իշխան Օրլովին, որ Ռուսաստանը կատարելալ բաւականութիւն կը ստանայ նրան հասցրած վիրաւորանքի համար: Կատարատնական հալածանքը այդ ցոյցի առաջնորդներին դէմ, որոնց թուում է և Պաուլա Միսկ, սկսվեցաւ աւելի շուտ, քան ի՞նչ ռուսաց դեսպանը գանգատվեց Ֆրանսիական կառավարութեանը: Ցանցաւորները մեղադրում են անկարգութիւն գործելու և ռուսաց կայսրին վիրաւորելու մէջ:

Ֆրանսիական միւնիստր-տեղապահ Ռուստան յայտնեց Տունիսի բէյին, որ մի քանի անուանի տեղացիներ, անբաւական լինելով Ֆրանսիայի հետ կապված դաշնագրութե-

կս մեռնելուց յետոյ ոստիկանութիւնը չնեղի գտել չէ գտել, ամենքը մէկ հաշիւ է, արդէն ոստիկանութիւնը երկու ոտքով չնեղի չէ կարողանում բռնել, չորս ոտքով չնեղի միթէ կարելի է ձերբակալել:

Տեսէք, նիւթ գտնելու համար քիչ մնաց չընեղի զոհ գնացի, մի հրաշքով կարողացայ ազատվել, կատարաւոր վրաս յարձակվեցան, օգիտե թիւրեմ ֆելիետոնիստ լինել ճանաչելին, ինչ և իցէ մէկ էլ այն կողմերը չեմ գնայ:

Այսպէս է, չը կայ երկրագնդի վրա մի զբաղմունք (բացի վանքի միաբանութիւնից) որ աշխարհային վտանգներից մարդ պատ լինի, դրա համար մարդ պէտք է իր կեանքը ապահովացնէ, որպէս զի ինքը մեռնելուց յետոյ, մնացողները գոնէ մի բան ստանան, կամ եթէ ինքը միշտ որդեկալ ժամանակը կենդանի մնայ, խոստացեալ գումարը ինքը ստանայ: Բայց թիֆլիսի համար դրա մէջ էլ մի մեծ արգելք կայ. կենաց ապահովութեան կանտօրի առաջին պայմանն է որ կեանքը ապահովցրած անձը թիֆլիսից փութի տանող երկաթուղով ճանապարհորդելու իրաւունք չը պիտի ունենայ:

Կ. Պետրոսով անիւրաւութիւնները բազմապատկվում են, թիւրքերը սկսել են իրանց նախապաշարեալ զգուշութիւնները աւելի եռանդով սաստկացնել հայերի վերաբերմամբ: Բանաստիւրում են առանց խտրութեան, խմբադիր, պատմադիր, սպագրիչ, գրաւար, հայկաբան, գրաւաճառ, աղ-

նից, մտադիր են այժմեան բէյին դահնկէց անել և նրա տեղ ընտրել մէկ ուրիշ: Բուստան պահանջեց կալանաւորել դաւադիրներին և քննութիւն նշանակել:

Ֆրանսիայի և Վենեցիայի հանրապետութեան մէջ անբաւականութիւն պատահեց, որովհետեւ երկրորդը չէ վճարում Ֆրանսիային այն 305,000 դոլար, որ նա պարտ է Ֆրանսիային դեռ կայսրութեան ժամանակից: Այդ հարցի պատճառով ծագած անբաւականութիւնները առիթ տուին Ֆրանսիական դեսպանին ընդհատել դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Վենեցիայի կառավարութեան հետ և Ֆրանսիա ուղեորվել:

Գամբետտայի փայլուն յաղթութիւնը լրագիրների քննութեան նախադաշնակութիւնների և ինթադրութիւնների առարկայ է դարձել: «Republique Française» լրագիրը յայտնում է, որ պատգամաւորների ժողովի վճիռը յետոյ Ֆրանսիայի համար նոր դարաշրջան է սկսվում: Բոլոր անհամաձայնութիւնները կը մոռացվեն և ապագայ ընտրութիւնների ժամանակ կանգիդատներ լից կը պահանջվի յայտնել իրանց կարծիքները այն ընդարձակ սօցիալական վերանորոգութիւնների մասին, որոնց պէտք է իրագործէ պատգամաւորների ապագայ ժողովը: Բոլոր կուսակցութիւնների լրագիրները խօսում են Գամբետտայի գործութեան և կոչման մասին: Ընտրողական հարցի քննութեան օրը պատգամաւորների ժողովը կսկսվում էր քուէարկութեան հետեւեքը: Նիսայից մի օր առաջ բոլոր պատգամաւորներին ուղարկվեցաւ Գրեվիի «La Paix» լրագրի այն համարը, որտեղ նկարագրված էին Բարդուի և Գամբետտայի նախագծից առաջնալի փոփոխութիւնը: Հասարակութիւնը լցրել էր իր համար պատրաստված տեղերը, դիպլոմատիական լոժաների մէջ գտնվում էին բոլոր պետութիւնների ներկայացուցիչները: Հարկից աւելի սենատորներ սպասում էին Գամբետտայի ճառին: Միւնիստր Ժիւլ Ֆերրիի զեկուցումը Տունիսի հետ դաշնագրութիւն կապելու մասին աննկատելի անցաւ: Ընդհանուր ուղարկութիւնը աւելի էլ լարվեցաւ, երբ Գամբետտա բարձրացաւ ամբիօնի վրա: Ժողովի մէջ տիրեց լուռութիւն: Գամբետտայի ճառը տեղ տեղ շատ լաւ էր, բայց նա յաջորդաբար չէր խօսում, որովհետեւ նրան

գային երաժիշտ, բանաստեղծ և այլն. այս ընթացքով մի օր ամբողջ հայերին պէտք է բանտարկեն, բայց այդքան հայ բովանդակելու չափ մեծ բանտ չը կայ. ես խորհուրդ կը տայի Օսմանեան կառավարութեան որ բոլոր հայերին Հայաստան աքսորել: Երաւարտիկ յարմար և լայնածաւալ մի բանտ, հայկական հարցն էլ ինքն ըստ ինքեան լուծված կը լինէր: Թիւրքին նպատակն է հայերին ոչնչացնել, բայց ողորմելին չափ է սխալվում, նա կարծում է թէ հայերը սուլմա են, որ առանց ծամելու կարելի է կուլ տալ: Իսկզբն չէ խանութ թէ հայը անցեալին մէջ ինչ խորագէտ և ճշոր տէրութեանց ճշնունների տակ չէ անհետացել: Եթէ ի կորուստ դատաւարութեամբ թիւրքի ծաղրելի կամակորութեամբ պիտի փնտնայ հայը: Այնու ամենայնիւ Պետրոսով հայերի վախը կօմպլեքան է դարձել, ինչպէս երեւում է երկու հայի մէջ տեղի ունեցած հետեւալ խօսակցութիւնից:

— Բարի լոյս, պարոն Ամիրկոնեան,
— Սուս կանց եղբայր, կամաց ասեմ, զուլաս փորձանքի կը դնես:
— Ի՞նչ կայ եղբայր, ինչ ասացի:
— Ես Ամիրկոնեան չեմ, ամուսն փոխեցի, հիմայ ամուսն Գուգուկեանն է:
— Ի՞նչ է պատճառը:
— Վախենում եմ որ ինձ չը բանտարկեն, վարդան Մամիկոնեանի տղան կարծեցով:
— Լսում եմ որ վերջապէս Անգլիան զթալով

անդադար ընդհատում էին և նա ստիպված էր սրամիտ պատասխաններ տալ, որոնք ոգեւորութեամբ էին ընդունվում: Նրա ճառից յետոյ պատգամաւորները դարձեալ կասկածում էին քուէարկութեան հետեւանքները և անհամբերութեամբ սպասում էին նրա սկսվելուն: Երբ յայտնվեցաւ Գամբետտայի յաղթութիւնը, ամենքը նրան շնորհակալեցին և սկսեցին շնորհակալել: Պատգամաւորների ժողովի վճիռը երեւի կը հաստատվի սենատից: Միւնիստրները չը մանակցեցին քուէարկութեանը: Դիւլ Ֆերրի և Նահապետ Գրեվիի զգուշում են, որ իրանք յաղթված են:

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

Փարիզ, 18 մայիս

Նախ ժամանակ չը կայ որ Ֆրանսիան սկսեց իր պատերազմական գործողութիւնը վայրենի խրոմիւրները դէմ և այսքան ժամանակամիջոցում դեռ աջող կերպով է յառաջ տանում իր դործը: Այստեղի լրագիրների ասածներին նայելով պէտք է շուտով վերջանայ վայրենիների կատարեալ յաղթութիւնը, բայց եղանակների վատ լինելու պատճառով մի քիչ երկար կը տեւէ: Հեռագիրներից տեղեկանում ենք, որ Ֆրանսիական զօրքը արդէն հինգ կիլոմետր հեռու է դառնում թուրքից: Կեռ ես մի վճռողական պատերազմ տեղի չէ ունեցել, որի համար բաւական են համարում միայն տասն ու հինգ հազար զինուոր: Խրոմիւրները մինչև այժմ, ընդհանրապէս, միշտ տեղի են տուել Ֆրանսիական զօրքերին անշնան դիմադրութեամբ և կենտրոնանում են մի բաւականին դժուարմատելի լեռան վրա, ուր թաղված է իրենց նշանաւոր սուրբը:

«Le Rappel»-ը Բապպէլ—լրագրի խմբագիրը իր առաջնորդող յօդուածում յայտնում է այն կարծիքը, թէ Ֆրանսիան պիտի շտապէ պատերազմը շուտով վերջացնել, որպէս զի սրանից էլ մի նոր կոնգուստ հարց չը ծագէ եւրօպական տէրութիւնների մէջ. որովհետեւ, ասում է պարոնը, Ալժիրիայում և Թունիզում սրբազան պատերազմ են քարոզում մահմետական հոգեւորականները և հաւատացեալները այս քարոզներով ոգեւորված սպառնում են կոտորել բոլոր եւրօպական գաղթականութիւնները: Եթէ այսպէս պատահի, աւելացնում է պարոնը, որը շատ ցաւալի հետեւանքներ կունենայ, այն ժամանակ բոլոր տէրութիւնները ստիպված պէտք է պատերազմական նաւատորմ ուղարկեն աֆրիկական ափերը չարագործներին պատմելու: հետեւաբար պիտի ծագէ մի նոր կոնգուստ և կշքած հարց, որը լաւ ապագայ չէ խոստանում ընդ-

Հայաստանի վիճակի վրա, ուղում է այդ հարցին վերջնական կերպով մի որոշում տալ իր ազգեցիկութիւնը ի գործ դնելով: Տար Աստուած, որ ստատանան փորը չը մանէր, և այս անգամ էլ Հայաստանին Աֆղանիստան չաւեր, ինչպէս անցեալ տարի Ֆիւրդիստան ասած էր. բայց վախենալու բան չը կայ, թէ կուզէ Պետրոսով տան ասէ, Աստուած կեանք տայ Կ. Պետրոսի բնօրինակական ժողովին, նա իսկույն մի բողոք կանէ, այն ժամանակ Անգլիան բանից պըրժած է:

Իսկզբ Հայաստան, ոչ ոք վրան չը խցար, ամեն չարեաց դարման կը գտնեն, օրինակ խաղողը ֆիւթօքէրա ունի, սրա դեղը գտնված է. ցորենը մորեկ ունի, սրան էլ ճարը մտածել. բայց հայը քիւրդ ունի, սրան ինչու մի հնար չեն մտածել, կարծես թէ հայը խաղողի կը ցորենի չափ արժէք չունենար: Որքան լաւ կը լինէր եթէ լուի ծաղիկի փոշին նման մի գեղգանէին և Հայաստանի քիւրդաբանակ գծերի վրայ փոշից ցանէին. քրդերին ջնջելու համար: Արդարեւ մի փոշի կայ, որի գոյնը լուի ծաղիկի նման դեղին չէ, այլ սև է, գծախառնաբայ այդ սև փոշին հոտը Օսմանեան կառավարութեան քթին անախորժ թուելուն համար մօտեւորմարդկեց, բայց...

Կընօ

